

מספרות המחקר

Reviewed work(s):

Source: *Zion* / ציון, Vol. (תשנ"ה), (ס, חוברת א), pp. 117-120

Published by: [Historical Society of Israel](#)

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/70042408>

Accessed: 01/12/2011 16:58

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Historical Society of Israel is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Zion* /.

<http://www.jstor.org>

מספרות, המוזיקה

ההשכלה לוותר על המצוות הפולחניות. מ' גרץ הקדים מבוא לספר, וד' בורל כתב ביוגרפיה קצרה של בן-דוד וביבליוגרפיה של כתביו. מלבד תרגום חיבורו של בן-דוד לעברית מודרנית, שנעשה בידי ח' פרנקל, נוסף בספר הטקסט המקורי בגרמנית.

מנחם בן ששון (עורך), דת וכלכלה, יחסי גומלין – קובץ מאמרים, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים תשנ"ה, 439 עמ', מפתחות.

קובץ המאמרים עוסק ביחסי הגומלין בין דת לכלכלה והוא נחלק לשתי חטיבות עיקריות: תיאורית ואירועית, ושתייהן מסודרות לפי סדר כרונולוגי. את הקובץ פותח מאמרו של י' כ"ץ – שהקובץ הוקדש לכבודו – הדן בבעיות המרכזיות במפגש שבין דת לכלכלה. שאר המאמרים בחטיבה זו של הספר עוסקים בהבטים שונים של היסטוריה וקפיטליזם. בחטיבה האחרת של הספר מאמרים העוסקים בעת העתיקה, בימי הביניים באירופה ובעולם האסלאם, ובעת החדשה. המאמרים עוסקים ביחס שבין כלכלה, דת וחברה. בכל אחד מהחלקים יש מאמרים המתמקדים ביחסי הדת היהודית והכלכלה לצד מאמרים המתמקדים ביחסי דתות אחרות והכלכלה. המאמר האחרון בספר עוסק ב: יחסי גומלין בין כלכלה לערכים ולא בין כלכלה לדת. חותמים את הספר מפתחות של שמות ומקומות.

צבי ברזלי, תנועת הנוגד בפולין בין שתי מלחמות העולם, כרמל, ירושלים תשנ"ה, 250+כ"ב-XVI עמ', ביבל', מפתח, נספח.

שולמית אליצור ואחרים (עורכים), כנסת עזרא, ספרות וחיים בבית הכנסת, אסופת מאמרים מוגשת לעזרא פליישר, יד יצחק בן-צבי ומכון בן-צבי לחקר קהילות ישראל במזרח, ירושלים תשנ"ה, 389 עמ'.

ספר היובל לעזרא פליישר עוסק בחיי הרוח של בית הכנסת בתקופת המשנה והתלמוד ובימי הביניים. בספר ארבעה מדורים: הראשון עוסק בתפילה, והמאמרים שבו מקיפים תקופה ארוכה, החל בימי הבית השני – שורשיה הקדומים של התפילה כפי שעולים ממגילה מקומראן – וכלה בענייני תפילה בימי הרמב"ם ובנו. המדור השני מוקדש לדרשה ולתרגום התורה בבית הכנסת, ובו שני מאמרים על הדרשות בתקופת המשנה והתלמוד, מאמר על התרגומים הקדומים ומאמר על מבנה של דרשה תנחומאית. בשער השלישי, הפיוט, מאמרים על הבטים שונים של תחום זה, מהם בלתי שגורתיים. החלק הרביעי עוסק בחיי בית הכנסת ובהווי ובמנהגים שנרקמו סביבו, כגון מנהגי עיכוב התפילה, הדלקת נר תמיד ואיסור כניסת נשים טמאות לבית הכנסת. בסוף הספר רשימת פרסומיו המחקריים של בעל היובל.

לצרוס בן דוד, משהו לאופיים של היהודים, המרכז לחקר תולדות ישראל ע"ש בן-ציון דינור, ירושלים תשנ"ד, 110 עמ'.

תרגום עברי לספרו של לצרוס בן דוד, ממשכילי הדור הראשון אחרי מגדלסון. הספר מנסה לטעון, שיש זהות בין הדת היהודית והדת הטבעית ולכן על היהודים בתקופת

עודכנו בעיקר לפי מצב המחקר בשלהי שנות השמונים, המועד שבו נעשתה עבודת העריכה.

ירחמיאל כהן (מלקט), מחקרים בתולדות ישראל בעת החדשה, א, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים תשנ"ה, 509 עמ'.

אוסף של מאמרי יסוד בתולדות ישראל בעת החדשה, במתכונתו של קובץ המאמרים על תקופת המשנה והתלמוד שהופיע באותה סדרה. הקובץ נאמן לתפיסה, שהעת החדשה בתולדות היהודים נפתחת באמצע המאה הי"ז לערך, בראשית האבסולוטיזם באירופה. בשער הראשון מאמרים על היהודים בראשית העת החדשה. השער השני עוסק בתולדות החסידות וההתנגדות ובו מאמרים הן על מנהיגי התנועות – ר' ישראל בעל שם טוב והגר"א – והן על התנועות עצמן. בשער השלישי מאמרים על ההשכלה היהודית לגווניה, וגם בשער זה מאמרים הממוקדים באישים שונים (יוסף פרל ויצחק אייכל) ובקבוצות שונות. השער הרביעי, מודרניזציה בחברה היהודית באירופה, ובו בין היתר מאמרים על שורשי היישוב החדש בארץ ישראל ועל הדימוי והמציאות של היישוב הישן והיישוב החדש. קובץ זה הוא הראשון מבין שניים שיוקדשו לתקופה זו.

יעקב כ"ץ, הקרע שלא נתאחה, פרישת האור – תודוקסים מכלל הקהילות בהונגריה ובגרמניה, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים תשנ"ה, 344 עמ', מפתחות.

במוקד הספר עומד הקונגרס היהודי בהונגריה משנת 1868–1869, שבו אירע הפילוג במחנה האורתודוקסי, ובעקבותיו הוקמו שני ארגונים

הספר מתאר את תנועת הבונד בפולין בין שתי מלחמות העולם על תפיסות עולמה ומאבקה. בין היתר המחבר עוסק בתפיסה הלאומית ובאוריינטציה הסוציאליסטית של הבונד; במאבקים בחזיתות השונות של חיי היהודים בפולין: האיגוד המקצועי, החינוך וההשכלה, מלחמה באנטישמיות והגנה יהודית; ובוויכוחים השונים על הפתרון הרצוי לבעיית היהודים – ציונות, אוטונומיה או הגירה. המחבר הסתייע בחומר מקורי המצוי בארכיונים שונים. את הספר חותמים מפתח כללי ונספח תמונות.

אשר גולאק, השטרות בתלמוד, לאור הפפירוסים היווניים ממזרים ולאור המשפט היווני והרומי, ערך והוסיף הערות: רגון קצוף, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים תשנ"ד, 231 עמ', ביבל', מפתחות.

תרגום ועדכון של ספרו של א' גולאק, שהוקדש לניתוח מדעי של שטרות בתלמוד, ביוזמת המכון לחקר המשפט העברי שליד הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית. הספר יצא לאור בשנת תרצ"ו (1935) בשפה הגרמנית, בשם: *Das Urkundenwesen im Talmud im Lichte der griechisch-ägyptischen Papyri und des griechisch- und Roemischen Rechts*. לאחר הפרק הראשון, הסוקר באופן כללי את השטר בתלמוד, דן המחבר בסוגי השטרות השונים המופיעים בתלמוד: שטר אירוסין, כתובה, שטר קניין, שטר חוב, דייתיקן, שטר הרשאה ושובר. העורך כמעט שלא שינה בדבריו של המחבר, והעדכונים לממצאים שנתגלו ולמחקרים שנכתבו מאז חובר הספר, צוינו בסיומן מיוחד. גם המפתחות והביבליוגרפיה

אחדות, ובהן 'יסוד עולם' לר' משה זכות, 'פשע בלג' למשה לימאנס ו'עיר היהלום' להרמן הייארמנס.

יקותיאל יעקב נויבואר, תולדות דיני הנישואין במקרא ובתלמוד, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים תשנ"ד, 206 עמ', נספחים, ביבל', מפתחות.

תרגום ועדכון לספרו הגרמני של נויבואר: *Beiträge zur Geschichte des biblich-talmudischen Eheschliessungsrechts*, Leipzig 1920. אף תרגום זה, כספרו של גולאק, יזם המכון לחקר המשפט העברי שליד הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית. הספר סוקר את תולדות דיני הנישואין במקרא ובתלמוד מתוך ניתוח היסטורי והשוואתי. בין הנושאים שבהם עוסק המחבר: משמעותם של קידושי כסף, ההבדלים שבין אירוסין לנישואין והתפתחותם של השלבים השונים בנישואין, היחס בין מכר לנישואין ומשמעותו של שטר האירוסין. המקורות הנדונים הם בעיקר המקרא והספרות התלמודית, אך גם ספרות חיצונית, פפירוסים ומקורות משפטיים נוכריים. הספר העברי עודכן בעזרת צוות חוקרים והותאם למצב המחקר היום. בסופו מפתחות של המקורות והעניינים.

שמואל ספרא, בימי הבית ובימי המשנה, מחקרים בתולדות ישראל, א-ב, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים תשנ"ד, 707 עמ', מפתחות.

אסופה של מרבית מאמריו העבריים של ש' ספרא, כפי שנתפרסמו במשך למעלה

ארציים נפרדים. ואולם, החלק הראשון של הספר פותח דווקא בגרמניה, שבה החלו לעלות מחשבות שונות של פירוד בין שני הזרמים. חלקיו הבאים של הספר עוסקים בהונגריה: בחלק השני מתוארים הזרמים השונים של יהודי הונגריה, התהוותם והיחסים ביניהם; שלושת החלקים הבאים מתארים את ההכנות לקונגרס, את הקונגרס עצמו ואת האירועים עם סיום הקונגרס. החלק השישי דן בתוצאות הקונגרס ובהשלכותיהן לזמן ולאחר זמן, ובחלק האחרון שב המחבר לעסוק במצב בגרמניה ומתאר את הפילוג באורתודוקסיה כפי שהתרחש בארץ זו. לספר נוספו מפתחות של אישים ומקומות.

יוסף מכמן, מכמני יוסף – עיונים בתולדות יהודי הולנד וספרותם, מבחר ממחקריו של יוסף מכמן בהגיעו לגבורות, המרכז לחקר יהדות הולנד, האוניברסיטה העברית, ירושלים תשנ"ד, 548 עמ'.

הקובץ שלפנינו מכיל מקצת ממחקריו של י' מכמן על תולדות יהדות הולנד, מראשיתה בתחילת המאה ה'י"ז ועד לחורבנה בשואה ולהשתקמותה לאחר מכן. הקובץ נחלק לשני חלקים, על פי שתי הדיסציפלינות שבהן התמקד מכמן: היסטוריה וספרות. בחלק ההיסטורי, הרחב יותר, ארבעה שערים: שער כללי ובו מאמרים על דמותו של היהודי ההולנדי ועל ספרדים ואשכנזים באמסטרדם; שער על תקופת האמנציפציה, ובו מאמרים על מוסד 'פקידי ואמרכלי דערי הקדש' ועל ההשפעות של המהפיכה הצרפתית ושל יהדות גרמניה על יהודי הולנד; השער השלישי דן בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, והרביעי בשואה ובתקופה שאחריה. בחלק הספרותי דיונים בענייני ספרות וביצירות ספרותיות

שהכניסו היהודים למערכת המסחר הפולנית, שתרמו לערעור מבנה הכלכלה הפיאודלי. יחידה 4 עוסקת במוסדות השלטון העצמי היהודי במזרח אירופה, במבנה הארגוני שלהם ובדרכי פעולתם, מראשית התגבשותם ועד חלוקתיה של פולין. מתוארים בה מוסדות כמו 'קהל', 'ועד ארבע ארצות', 'ר'חברות' שונות. בסוף היחידה מתוארים הגורמים לערעור מוסדות האוטונומיה היהודית בשלהי המאה ה'י"ח.

Ira Robinson, *Moses Cordovero's Introduction to Kabbala: An Annotated Translation of His Or Ne'erav*, The Michael Scharf Publication Trust of the Yeshiva University Press, New York 1994, 238 pp., appen., bibl., index.

תרגום מועד של 'אור נערב', המבוא של משה קורדובירו לקבלה. התרגום מתבסס על המהדורה הראשונה של החיבור, שיצאה לאור בוונציה בשנת 1587, תוך השוואה למהדורות מאוחרות יותר. המתרגם מקדים לו מבוא, ובנספח הוא מביא את תרגומן של התוספות, שהוסיפו המוציאים לאור של המהדורה הראשונה של הספר. עוד הוסיף המהדיר ביבליוגרפיה נבחרת לנושאים אחדים הקשורים בספר, ומפתח לפסוקי המקרא, למקורות חז"ל, לספרות הזוהר ולמקורות נוספים הנזכרים בו.

מארבעים שנה. לספר שישה שערים: המקדש, ובו מאמרים על העלייה לרגל ועל עבודת האלוהים בבית המקדש השני; בית הכנסת, ובו, בין היתר, מאמר על תפקודם זה לצד זה של בית המקדש ובית הכנסת; ירושלים וארץ ישראל; מירושלים ליבנה, המקדש לדרכי השיקום בדור יבנה; עיונים בחיי חברה ורוח, העוסק בין היתר במוסדות העיר היהודית, בחינוך ובחסידים בספרות התלמודית; ודרכי מחקר, ובו דיונים בספרות התלמודית ובשימוש בה בחקר ההיסטוריה. בסוף הכרך השני מפתחות של מקורות, עניינים, שמות אישים, שמות מקומות ומילים לועזיות.

משה רוסמן, פולין: פרקים בתולדות יהודי מזרח אירופה ותרבותם, יחידה 3: היהודים בכלכלת פולין; יחידה 4: קהילות וועדים: דפוסי ארגון והנהגה, האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב תשנ"ד, ד + 154 עמ'.

שתי היחידות האחרונות בחטיבה הראשונה של הקורס על פולין, העוסקת בראשיתה של יהדות פולין ובדפוסי הקיום שלה. יחידה 3 מתארת את הדפוסים המסורתיים של פעילותם הכלכלית של יהודי פולין במאות ה'ט"ז-ה'י"ח, לפני חלוקתה של פולין. נבחנים בה תפקידם של היהודים בכלכלת פולין, ענפי הפרנסה העיקריים של היהודים, המבנה הכלכלי האופייני לחברה היהודית, והשתלבותה של החברה היהודית במסגרת התהליכים המשקיים הכלליים. בסוף היחידה נדונים החידושים